

cessitatis erga alios, tum, quoniam denegato necessitatis officio violaretur jus connatum alterius, eique esset pereundum, officii vero præstatio concedenti non adferret interitum, evidens est, rem ad conservationem necessariam postulanti non posse recusari. Quare si id, quod nobis utile, commodum aut jucundum cum eo, quod aliis necessarium est, comparatur, jaceat utilitas aut commoditas nostra, valeat aliorum necessitas. *

CAPUT XII.

De officiis circa significationem mentis.

CCCLXVI. Is declarare mentem suam dicitur, qui actionem animæ internam, veluti cogitationem, volitionem, alteri notam facit. Quod, quum præstari nequeat sine aliqua actione externa, quæ internæ signum sit, consequens est, ut ad declarationem mentis; signa quædam adhibere oporteat exteriora, quæ actionibus internis, tam illius, qui easdem significat, quam ejus, cui hæc significatio fit, respondeant.

CCCLXVII. Est porro mentis declaratio; vel *Expressa*, si verbis, scriptura, aliisque determinatis cogitationum signis v. c. manuloquio, pediloquio utamur; vel *Tacita* quando

* Qui ergo potuit quærere Hecaton: *Si in mari jactura faciendæ sit, equine pretiosi potius jacturam faciat, an servuli vilis?* Cicer. Off. III. 23.

do ea facta ponuntur , ex quibus pro datis circumstantiis intentio agentis probabiliter colligitur , juxta id , quod plerumque accidit.

CCCLXVIII. Quoniam nihil ab homine temere , id est sine bono quodam sine fieri debet , officium genetale fermocinantis est , ut primum ab omni locutione abhorreat temeraria , quæ , cum nullo sine cohonestari possit , eo ipso Dei gloriæ , sui que & aliorum perfectioni repugnat , dein vero , ut sermone , sine quo isti fines nequeunt obtineri , semper & ubique utatur.

CCCLXIX. Occultatio actionis externæ , quæ proderet internam , quomocunque facta , *dissimulatio* dicitur ; est ergo omissio locutionis , sive silentium. Quia sæpe alios in proficua ignorantia relinquere , sæpe autem loqui obligamur , datur *dissimulatio* , quæ præcepta est , & alia , quæ prohibita. Prior vocatur *taciturnitas* , cui opponitur *loquacitas* ; posterior *reticentia*. cf. I. Reg. XV. 2. & *Augustin. libr. contr. mend. c. X.*

CCCLXX. Uti *veritas logica* est convenientia ideæ cum objecto , ita *veritas moralis* est convenientia oris cum mente , cujus contrarium porro *falsitas* est vel *logica* , vel *moralis*.

CCCLXXI. Inde patet I. dari posse sermones veros , *veriloquia* , & sermones falsos , *falsiloquia* , tam logica , quam moralia. II. aliquando tamen , quæ moraliter vera sunt , esse logice falsa , & vicissim. III. & quia actio exter-

na *sincera* est, quæ cum interna consentit, *simulata* quæ dissentit, veriloquia moralia esse actiones *sinceras*, falsiloquia moralia actiones *simulatas*.

CCCLXXII. Quicumque a recepta vocum significatione recedit, is ab altero non intelligitur, nec animi sui sensa eidem declarat, eum porro vel ludificat, vel inducit in errorem, & lædit, ergo aut silere debuisset, aut si erat obligatus mentem suam manifestare, tenebatur etiam apta ad id media adhibere, hinc verba accipere, *prout communis fert usus*.

CCCLXXIII. Quum *simulatio* sit dissensus actionis externæ ab interna, quæ si in verbis fiat, falsiloquium morale, si in factis, *simulatio in specie* dicitur, certum est, simulationem in specie vitio omni carere, quoties alter, cui simulamus, jus non habet sciendæ veritatis; sed vel eidem prodest ejus ignorantia, vel saltem sine cujusquam læsione talia facta *simulata* ad nostrum commodum impendimus. Quum enim declarationes tacitæ signis tantum fiant probabilibus, non quasi communi consensu introductis, possunt ista etiam contra consuetudinem pro singulorum arbitrio usurpari. *v. Grot. de J. B. & P. III. c. 1. §. 8. n. 5. I. Reg. XIX. 13.*

CCCLXXIV. *Allegoria* est sermo constans vocabulis, quæ a significatione propria ad aliud quid significandum transferuntur propter

ter rerum similitudinem. Quorsum *fabulæ*, *apologi*, aliique sermones figurati pertinent. Quum igitur tunc verba non disconvenient a mente, differt allegoria a falſiloquio morali; * nec ea quidquam vitii involvit, quia is, cum quo loquimur, ſi docilis ſit, mentem noſtram & veritatem cognoſcere ſatis poteſt. Aliud foret, ſi ſpecialis daretur obligatio clare & aperte cogitationes declarandi, adeoque etiam verba in ſenſu proprio adhibendi.

CCCLXXV. Verba *ambigua* ſunt, quæ ex communi loquendi uſu plures admittunt ſignificationes; poſita igitur obligatione animi noſtri ſenſa clare manifeſtandi, ſermo ambiguus aut prætextus omitti debet. Contra ad eum recurrere licebit, ſi nullo jure a nobis exigatur veritas, ſermo autem apertus ei, cui honeſte non poſſumus non reſpondere, nihil commodi, nobis vero aliisve multum detrimenti eſſet adlaturus; nec enim tunc decipimus audientem, ſed permittimus, ut a ſemet ipſo fallatur. v. *Grot. L. c. Gen. XX. 2.*

CCCLXXVI. *Locutio contra mentem animo alterum fallendi eſt mendacium.*** Non ergo omne falſiloquium ea definitione comprehenditur. Sed ſi quis furioſis, mente captis, infantibus, vel iis, quibus prædixit ſe falſa narraturum, aut qui aliunde in id conſentiunt, verba enunciat a mente diſſona, mendax non eſt.

CCCLXXVII.

* *Joban. XI. 11.* ** *Auguſtin. Enchir. c. 22.*

CCCLXXVII. *Mendacium* distinguitur in *externum* vel *perniciosum*, quod in proximi no-
cumentum dirigitur, & *internum* tam *jocosum*,
quod recreationis & jucunditatis tantum cau-
sa confingitur, quam *officiosum*, quo quis com-
modum proprium vel alterius magis intendit,
quam ejus, cum quo loquitur, injuriam.

CCCLXXVIII. Quicumque mentitur, is
alterum fallaciis decipere propositum habet,
quum vel aliunde veritatem dicere teneretur,
vel saltem tacere posset, & hinc eo ipso, quod
os aperiat, præferat veritatem se dicturum

CCCLXXIX. Quum igitur 1.) nemo ver-
bis sit lædendus, 2.) nec verba tameraria ad-
hibenda, 3.) nec uni *res suam* auferendum, ut
alter adjuvetur, in aperto est, omne menda-
cium legi naturæ repugnare, nosque ad *vera-*
ritatem, quæ est proclivitas mentis ad ea lo-
quenda, quæ a cogitatis non sunt aliena, ob-
ligari. v. *Proverb. XIII. 5. Psalm. V. 7. Coloss.*
III. 9. Homer. Iliad. IX. 312. Cornel. Nep. in
Epam. c. III.

CCCLXXX. An autem locutio contra-
mentem & tunc sit mendacium, quando offi-
cia utilitatis erga alterum cum officiis summæ
necessitatis erga nos vel alios colliduntur?
quæstio est, ut D. Augustinus loquitur, *la-*
tebroso & inter doctos alternans. Alii affirmant,
quia 1.) veritas pulchrior sit quam vita, 2.)
via secus aperiatur mendaciis non sine pericu-
lo humanam fidem labefactandi. 3.) divinæ
ve-

veracitati talis sermo aduersetur, quod officium omnibus reliquis antiquius sit; hinc recte tunc doceant Hebræi, *si quis norit uti perplexiloquio, recte, sin minus, taceat.*

CCCLXXXI. Fuere vero olim inter SS. Patres, suntque hodie inter Catholicos Doctores, qui hujusmodi locutiones mendacii arguere non sunt ausi. Nam 1.) abesse tunc; ajunt, fallendi animum, 2.) alterum debere & præsumi consentire in id, quod sibi non nocet, & ad aliorum salutem requiritur; 3.) in collisione officia necessitatis semper reliquis officiis prævalere, ut sola officia negativa erga Deum excipantur, 4.) nihil vero hic agi, quod in Deo perfectionem aut summam veracitatem neget, 5.) etiam homicidium illicitum esse desinere, si extrema necessitas obveniat, & porro obstetrices ægyptiacas, atque Raabam ab omni culpa excusant. *

CCCLXXXII. Si vox prolata tunc solummodo verum sensum habet, quum ei vox in mente retenta additur, fit *restrictio mentalis*, v. c. si interrogatus, an rem invenerit alienam, dicat, non inveni, subaudiendo *in via publica*, quum invenerit in templo. Quoniam hæc verbis constat a mente diversis, nulum dubium est, quin, quia concurrit animus fallendi, mendacio æquipolleat, & ejusdem

* *Rarissimi profecto erunt hujusmodi casus, & forte Satius erit a paucis etiam justam aliquam exemptionem non accipi, quam aliquam ab omnibus tentari. Seneca. Ben. VII. 16.*

dem regulis nitatur. *v. Proposit. damnat. ab Innocentio XI. prop. 27.*

CCCLXXXIII. Si is, ad quem dirigitur sermo, verba, quæ mente retinentur, facile ex apertis verbis, aliis signis, vel substrata materia colligere possit, adest *restrictio non pure mentalis*. Hæc æquivalet sermoni ambiguo; itaque, quando nulla est obligatio clarius loquendi, ea non erit illicita. Ita si interrogatus, *an viderit Cajum*, respondeat *se non vidisse*, non mentitur, licet eum heri viderit, quum substrata materia doceat, interrogationem de eo esse conceptam, *an hodie viderit*.

CAPUT XIII.

De dominio, ejusque acquirendi modo simpliciter originario, sive occupatione.

CCCLXXXIV. Egimus hætenus de officiis erga alios absolutis, nunc sequuntur hypothetica, quæ cum a natura, tum simul ab aliquo hominum instituto atque eorum factis derivantur. Ac primo quidem se se offerunt specialia rerum jura; quod enim supra cuique adseruimus jus ad res necessarias indeterminatum, nec ulli certæ rei adhærens, illud, quoniam ex sola fuit hominis natura, & in omnibus æqualiter reperitur, ad Jura connata & universalia spectat.

CCCLXXXV.